

Nr 17.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Lantbruksnämnderna, till Bidrag till jordbrukets rationalisering samt till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti jämte i ämnena väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln hemställt under punkterna 6—10 (s. 9—16), att riksdagen måtte *dels* be-
myndiga Kungl. Maj:t att vidtaga vissa ändringar i personalförteckningen för lantbruksnämnderna, *dels* fastställa ändrad avlöningsstat för lantbruksnämnderna, *dels ock* till Lantbruksnämnderna: Avlöningar, Omkostnader, Utrustning, Ersättningar åt ortsombuden och Kostnader för planeringskommittéer anvisa anslag å respektive 6 188 000, 1 825 000, 40 000, 200 000 och 250 000 kronor.

Under punkten 128 (s. 207—212) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att *dels* till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 9 500 000 kronor, *dels ock* godkänna vissa jämkningar i lantbruksnämndstaxan och lantbruksingenjörstaxan.

Vidare har Kungl. Maj:t under punkten 129 (s. 213—215) föreslagit riksdagen *att* för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 50 000 kronor till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti *samt att* medgiva, att under samma budgetår statlig kreditgaranti må beviljas för *dels* lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor samt jordbruksegna-
hemslån m. m. intill ett belopp av 25 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* driftslån intill ett belopp av 8 000 000 kronor. Under samma punkt har Kungl. Maj:t slutligen föreslagit riksdagen medgiva, *att* den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, må för åren 1951 och 1952 nedsättas till 3,6 procent *samt att* i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegen-
dom, räntan må, i den mån köpeskillingen förräntas enligt enahanda grunder som gällt eller gälla för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under åren 1951 och 1952 utgå efter 3,6 procent.

I samband med dessa anslagspunkter har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 159 av herr *Heiding m. fl.* samt II: 309, likalydande, av herr *Hedlund* i Östersund *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandling av anslaget till Lantbruksnämnderna: Avlöningar måtte i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag besluta om följande befordringsgång för de tekniska biträdena vid lantbruksingenjörskontoren, nämligen lönegrad Cf 13 under 1 år, Ce 15 under 1 år och därefter befordran till Ce 17;

2) I: 233 av herr *Karlsson, Fritiof, m. fl.* samt II: 49, likalydande, av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte medgiva lantbruksinstruktören hos lantbruksnämnden i Kronobergs län M. Kristoffersson fortsatt tjänstgöring intill 65 år med placering i lönegrad Ca 19, löneklass 21, samt från och med den 1 juli 1949 placering i löneklass 22;

3) I: 98 av herr *Ohlsson, Ebbe*, och herr *Isaksson* samt II: 136, likalydande, av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1951/52 till Lantbruksnämnderna: Omkostnader anvisa ett förslagsanslag av 1 450 000 kronor;

4) I: 99 av herrar *Eskilsson* och *Nilsson, Hjalmar*, samt II: 137, likalydande, av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1951/52 icke anvisa något anslag till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer;

5) I: 226 av herrar *Spetz* och *Osvald* samt II: 302, likalydande, av herr *Wirtén m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

6) I: 160 av herrar *Spetz* och *Osvald* samt II: 217, likalydande, av herr *Antby m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte med godkännande av den föreslagna ramen till Bidrag till jordbrukets rationalisering anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;

7) I: 100 av herr *Eskilsson* samt II: 143, likalydande, av herr *Hægglom m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1951/52 måtte anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kronor;

8) II: 382 av herr *Karlsson* i Stuvsta, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1951/52 godkänna en total anslagsram av 20 300 000 kronor, varav 3 000 000 kronor för yttre och 17 300 000 kronor för inre rationalisering, samt att till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor;

9) I: 101 av herr *Isaksson m. fl.* samt II: 142, likalydande, av herr *Hægglom m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte dels besluta, att den del av bidraget till jordbrukets rationalisering, som avser betesförbättringar, från och med budgetåret 1951/52 skall ställas till hushållningssällskapens förfogande, dels ock hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning avseende den inre rationaliseringens överförande till hushållningssällskapen och att lantbruksnämndernas övriga verksamhet inordnas i länsstyrelserna;

10) I: 64 av herr *Nilsson, Hjalmar, m. fl.* samt II: 86, likalydande, av herr

Persson i *Svensköp m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådan ändring av den statsunderstödda rationaliseringsverksamheten inom jordbruket, att förmedlingen av statsunderstöd till betesförbättringar överflyttas från lantbruksnämnderna till hushållningssällskapen;

11) I: 104 av herrar *Nilsson, Bror*, och *Johansson, John*, samt II: 140, likalydande, av herrar *Svensson* i Vä och *Boman* i Stafsund, i vilka motioner hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att den bestämmelse i kungörelsen angående den statliga jordbruksegnahemsverksamheten (366/1948), som innebär att lånegaranti för driftslån icke må beviljas brukare som tidigare bedrivit verksamhet såsom självständig jordbrukare, skall utgå ur författningen.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

I anledning av de under 9)—11) angivna motionerna ha yttranden inhämtats från lantbruksstyrelsen och Hushållningssällskapens förbund.

1:o) Lantbruksnämnderna: Avlöningar.

I skrivelse den 28 augusti 1950 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att anslaget för nästa budgetår skall höjas från 6 275 000 kronor till 6 668 000 kronor. Ökningen betingas bland annat av förslag om förbättrad befordringsgång för 35 tekniska biträden. Härom har styrelsen anfört följande.

I skrivelse den 9 maj 1950 har lantbruksstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en snar löneförbättring för de tekniska biträdena inom lantbruksorganisationen i enlighet med ett av styrelsen framlagt förslag. För omedelbara åtgärder till en sådan förbättring talar enligt styrelsens mening först och främst intresset av att vid lantbruksorganisationen skulle kunna kvarhållas de biträden, som nu äro anställda och som hos lantbruksingenjörerna erhållit en för sina uppgifter lämpad grundlig praktisk utbildning, ävensom intresset av att en god rekrytering skulle kunna säkras i fortsättningen. Efter jämförelser med andra befattningshavare med i stort sett likartad utbildning och likartade arbetsförhållanden har styrelsen ansett sig för ifrågavarande personalgrupp böra föreslå följande befordringsgång, att tillämpas från och med den 1 januari 1950 tills vidare, nämligen ett år i Cf 13, ett år i Ce 15 och därefter befordran till Ce 17. Styrelsen har därvid förutsatt, att befattningshavarna för placering i lönegrad och uppflyttning i löneklass skola äga att tillgodoräkna den tid före den 1 januari 1950, som de intjänat inom lantbruksorganisationen eller inom liknande statstjänst. Styrelsen har vid anslagsberäkningen utgått från att den föreslagna löneförbättringen skall kunna tillämpas senast från och med ingången av nästa budgetår.

Departementschefen har anfört följande.

»Icke heller i år anser jag mig kunna tillstyrka någon utvidgning av lantbruksorganisationen. I fråga om befordringsgången för lantbruksassistenter torde jag få hänvisa till vad jag anfört under punkten 3. De tekniska biträdena synas böra erhålla extra ordinarie anställning efter två och ett halvt års tjänstgöringstid. Detta innebär att de skola anställas i Cf 9 och efter ett

år uppflyttas i Cg 11 samt efter ytterligare ett och ett halvt år placeras i Ce 13. Förslaget medför icke någon ökning av medelsbehovet. Framställningen om förbättrad befordringsgång för ritpersonal är jag icke för närvarande beredd att tillstyrka.

Vad angår ersättningen till täckdiknings- och cementeringsförmän delar jag lantbruksstyrelsens uppfattning om önskvärdheten av att enhetliga regler skola tillämpas för debitering av sådan ersättning. Utgångspunkten härvidlag synes emellertid böra vara att sakägarna i princip skola bära kostnaderna för anlåtande av dylika förmän, även om lantbruksnämnderna gentemot förmännen ha att svara för utbetalandet av dem tillkommande ersättningar. Vad lantbruksnämnderna enligt ingångna avtal betala till de sistnämnda bör sålunda i princip betraktas blott som ett förskotterande av den gottgörelse, som sakägarna skola erlægga. Med hänsyn härtill torde de belopp, som nämnderna uppbära från sakägarna, icke böra redovisas bland nämndernas inkomster utan böra tillgodoföras ifrågavarande post. Under nu angivna förhållanden synes denna ej böra höjas utan i stället rätteligen böra uppföras med allenast ett nominellt belopp. I avbidan på att den omläggning av ersättningarna, som jag nyss förordat, skall komma till stånd, synes det emellertid lämpligt att posten för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Enligt grunderna för den reglerade befordringsgången torde fem kontorsbiträden i Ce 8 böra överföras å ordinarie stat. Antalet egnahemsdirektörer å övergångsstat bör med hänsyn till avgångar minskas med sex.

I anledning av beräknade löneklassförändringar samt lönegradsförändringar enligt reglerad befordringsgång bör anslaget uppräknas med 134 000 kronor. Å andra sidan bör icke-ordinarieposten generellt sänkas med 200 000 kronor och posten rörligt tillägg i samband därmed minskas med 21 000 kronor.

Å personalförteckningen bör antalet egnahemsdirektörer minskas med sex och antalet kontorsbiträden ökas med fem.»

Utskottet. Enligt utskottets mening ha goda skäl anförts till stöd för det i motionerna I: 159 och II: 309 framlagda förslaget om förbättrad befordringsgång för de tekniska biträdena inom lantbruksorganisationen. Ett genomförande av förslaget från och med nästa budgetår skulle emellertid i någon mån föregripa pågående tjänsteförteckningsrevision och synes därför icke böra äga rum. Härtill kommer, att Kungl. Maj:ts framställning innebär en viss förbättring av sagda tjänstemäns nuvarande anställningsförhållanden. Ur angivna synpunkter finner utskottet, att frågan om de tekniska biträdenas befordringsgång bör upptagas till förnyad prövning så snart resultatet av nämnda revision förligger.

I motionerna I: 233 och II: 49 har hemställts om medgivande för lantbruksinstruktören M. Kristoffersson att kvarstå i tjänst intill 65 års ålder med placering i lönegrad Ca 19. Med anledning härav vill utskottet till en början framhålla, att Kristoffersson — som är skyldig att avgå från sin befattning vid en ålder av 60 år — i enlighet med gällande bestämmelser torde

äga vissa möjligheter att kvarstå i tjänst efter tidpunkten för pensionsålderns inträde. Enligt 1947 års tjänstepensionsreglemente kan nämligen ordinarie tjänsteman på närmare angivna villkor medgivas anstånd med avsked under högst tre år efter nämnda tidpunkt. Vidare vill utskottet erinra, att Kungl. Maj:t i propositionen nr 184 till innevarande års riksdag framlagt förslag till ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst. Förslaget innebär bland annat införande av särskilda pensioneringsperioder, av vilka en period skall omfatta tiden från uppnådda 60 år till uppnådda 63 år. För varje särskild tjänst avses tills vidare skola tillämpas den pensioneringsperiod, vars nedre gräns motsvarar den för tjänsten nu gällande avgångsåldern. Under pensioneringsperioden skall tjänstemannen i allmänhet själv få bestämma den närmare tidpunkten för sin avgång. I fråga om beräkningen av tjänstår för pension förordas vidare, att tiden inom pensioneringsperioden skall likställas med tiden före periodens början. I anslutning härtill föreslås i nämnda proposition, att Kungl. Maj:t skall äga medgiva anstånd med avsked under högst två år efter pensioneringsperiodens utgång.

Med hänsyn till nu angivna förhållanden och då utskottet icke funnit sig böra förorda ett undantag från de principer, som gälla för inplacering i 19 lönegraden av befattningshavare vid lantbruksorganisationen, kan utskottet icke biträda yrkandet i motionerna I: 233 och II: 49.

Utskottet har ej heller i övrigt något att erinra mot Kungl. Maj:ts framställning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 159 och II: 309 samt I: 233 och II: 49, sistnämnda två motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantbruksnämnderna, som angivits i propositionen;

b) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 924 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	170 000
3. Ersättningar till sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	50 000
4. Ersättningar till täckdiknings- och cementeringsförmän, <i>förslagsvis</i>	100 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	2 328 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	616 000

Summa kronor 6 188 000;

c) till *Lantbruksnämnderna*: *Avlöningar* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 6 188 000 kronor;

II. att motionerna I: 233 och II: 49, såvitt avser yrkandet om medgivande för lantbruksinstruktören M. Kristoffersson att kvarstå i tjänst, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

2:o) *Lantbruksnämnderna*: *Omkostnader*.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 28 augusti 1950 hemställt, att anslaget för nästa budgetår skall uppföras med ett från 1 450 000 kronor till 1 925 000 kronor förhöjt belopp. Av ökningen hänföra sig 465 000 kronor till anslagsposten reseersättningar och 10 000 kronor till delposten övriga expenser. Rörande förslaget om höjning av anslagsposten reseersättningar har lantbruksstyrelsen anfört följande.

Anslagsposten till reseersättningar är i omkostnadsstaten för innevarande budgetår uppförd med 1 035 000 kronor. Medelsförbrukningen, som under budgetåret 1948/49 uppgick till omkring 1 207 600 kronor, har under budgetåret 1949/50 utgjort omkring 1 509 600 kronor. *Lantbruksnämnderna* ha uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår till omkring 1 746 500 kronor. Ehuru medelsbehovet torde komma att stiga något även under kommande budgetår anser styrelsen sig dock icke för närvarande böra förorda större höjning av anslagsposten än till 1 500 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

»Medelsförbrukningen för reseersättningar var såsom lantbruksstyrelsen framhållit under budgetåret 1949/50 närmare 1 510 000 kronor. Med hänsyn härtill anser jag att en avsevärd uppräknings av anslagsposten till reseersättningar icke kan undvikas. Då det i nuvarande läge är nödvändigt att nedbringa utgifterna, förutsätter jag emellertid att lantbruksstyrelsen skall kunna begränsa resekostnaderna vid lantbruksnämnderna, så att dessa skola kunna hållas inom en ram av 1 400 000 kronor. Jag föreslår alltså, att posten skall uppräknas med 365 000 kronor. Posten övriga expenser torde i enlighet med styrelsens förslag böra höjas med 10 000 kronor. Frågan om medelsanvisning till utrustning torde jag få behandla under nästföljande anslagspunkt. Nämndernas omkostnadsanslag torde sålunda böra uppföras med (1 450 000 + 365 000 + 10 000 =) 1 825 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa ny omkostnadsstat för lantbruksnämnderna.»

Utskottet. I motionerna I: 98 och II: 136 har yrkats, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår skall uppföras med ett oförändrat belopp av 1 450 000 kronor. Till stöd för denna hemställan ha motionärerna i huvudsak anfört, att medelsåtgången å anslagsposten till reseersättningar skulle kunna nedbringas, därest lagen om kronans förköpsrätt upphävdes, eller eljest genom inskränkande bestämmelser för postens disposition.

Med anledning härav får utskottet erinra, att tredje lagutskottet i sitt utlåtande nr 2 till innevarande års riksdag hemställt, att ett motionsvis framställt yrkande om förköpslagens upphävande icke måtte föranleda någon

riksdagens åtgärd. Riksdagen har sedermera bifallit lagutskottets hemställan. Härutöver vill utskottet framhålla, att en ökning av ifrågavarande anslagspost till det av Kungl. Maj:t förordade beloppet synes vara ofrånkomlig, såvida lantbruksnämnderna på ett tillfredsställande sätt skola kunna bedriva sin verksamhet. Av angivna skäl finner utskottet sig icke kunna biträda yrkandet i förevarande motioner.

Då utskottet ej heller i övrigt har något att erinra mot Kungl. Maj:ts framställning, hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 98 och II: 136, till *Lantbruksnämnderna: Omkostnader* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 1 825 000 kronor.

3:o) Lantbruksnämnderna: Utrustning.

I två skrivelser den 28 augusti 1950 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att under förevarande rubrik skola anvisas dels ett anslag å tilläggsstat för löpande budgetår å 95 000 kronor, dels ett anslag för nästa budgetår å 55 000 kronor.

Departementschefen har anfört.

»Jag kan icke tillstyrka lantbruksstyrelsens äskande om anslag å tilläggsstat för utrustning vid nämnderna. Då denna behöver kompletteras och då den i nämndernas omkostnadsstat upptagna expensposten endast i ringa omfattning torde kunna disponeras härför, vill jag dock förorda, att för nästa budgetår ett särskilt anslag skall anvisas för ändamålet. Jag kan emellertid icke föreslå, att detta anslag skall uppföras med mer än 40 000 kronor.»

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts framställning hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lantbruksnämnderna: Utrustning* för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

4:o) Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ortsombuden.

Kungl. Maj:ts framställning innebär anslagsanvisning för ändamålet med oförändrat belopp.

Utskottet. Mot Kungl. Maj:ts framställning har utskottet intet att erinra och hemställer därför,

att riksdagen må till *Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ortsombuden* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

5:o) Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer.

Lantbruksstyrelsen har hemställt, att anslaget skall upptagas med ett oförändrat belopp av 400 000 kronor. Styrelsen har förklarat, att den räknar med att medelsåtgången kommer att öka icke oväsentligt under innevarande och nästa budgetår.

1950 års besparingsutredning har föreslagit, att planeringsarbetet tills vidare skall begränsas till en årlig kostnadsram av 250 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

»Jag anser i likhet med besparingsutredningen att anslaget bör sänkas till 250 000 kronor och att planeringsverksamheten med därtill hörande utredningsarbete under nästa budgetår bör bedrivas inom denna kostnadsram.»

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag innebär en medelsanvisning, som avsevärt understiger det för innevarande budgetår anvisade beloppet. I motionerna I: 226 och II: 302 har emellertid påyrkats en ytterligare nedsättning av anslaget, medan i motionerna I: 99 och II: 137 hemställts, att intet belopp skall anvisas för ifrågavarande ändamål.

Enligt utskottets mening torde anslaget i besparingssyfte utan alltför stora olägenheter kunna nedsättas till det av Kungl. Maj:t förordade beloppet. Med hänsyn till den betydelse förevarande planeringsverksamhet äger för rationaliseringen på jordbrukets område anser utskottet emellertid, att någon ytterligare minskning av anslaget icke bör ifrågakomma.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 99 och II: 137 samt I: 226 och II: 302, till *Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

6:o) Bidrag till jordbrukets rationalisering.

För budgetåren 1948/49—1950/51 ha till ifrågavarande bidragsverksamhet anvisats sammanlagt 45 500 000 kronor. Intill den 1 juli 1950 ha bidrag beviljats med ett belopp av tillhoppa 21 474 000 kronor. Utbetalade bidrag uppgingo vid samma tidpunkt till sammanlagt 4 768 914 kronor.

Till täckande av medelsbehovet för bidragsverksamheten under innevarande budgetår, vilket behov beräknats till 19 000 000 kronor, har förutom det anvisade beloppet å 11 500 000 kronor förutsatts stå till förfogande en reservation å åtminstone 7 500 000 kronor från föregående budgetårs anslag. Av förenämnda belopp, 19 000 000 kronor, ha 6 000 000 kronor avsetts för bidrag till yttre rationalisering och 13 000 000 kronor för bidrag till inre rationalisering m. m.

Lanbruksstyrelsen har i skrivelse den 28 augusti 1950 hemställt, att anslaget för nästa budgetår skall uppföras med 14 000 000 kronor. Av detta belopp jämte en reservation å 6 300 000 kronor, som beräknats komma att föreligga å anslaget vid ingången av budgetåret 1951/52, eller tillhoppa 20 300 000 kronor, avses 3 000 000 kronor för yttre rationalisering och 17 300 000 kronor för bidrag till inre rationalisering m. m. Till stöd för framställningen har styrelsen i huvudsak anfört följande.

Av det för bidrag till *yttre rationalisering* för budgetåret 1949/50 anvisade beloppet, 6 000 000 kronor, ha endast omkring 510 000 kronor tagits i an-

språk. Orsaken härtill torde vara dels att jordbrukarna i allmänhet ännu icke ha full kännedom om möjligheterna att erhålla ekonomiskt stöd för utvidgning och arrondering av brukningsenheter, dels att lantbruksnämnderna med nuvarande personalstyrka icke ha möjlighet att i önskvärd utsträckning taga initiativ till rationaliseringsföretag och sprida upplysning om stödmöjligheterna. Det torde icke finnas skäl att räkna med en verksamhet av sådan omfattning att det för innevarande budgetår för ändamålet anvisade beloppet, 6 000 000 kronor, kan utnyttjas. Av sistnämnda belopp har styrelsen ställt 2 275 000 kronor till förfogande för nämnderna. Med ledning av nämndernas uppgifter om medelsdispositionen under föregående budgetår bedömer styrelsen det icke troligt, att ens hela detta belopp kommer att tagas i anspråk. För budgetåret 1951/52 torde medelsbehovet icke komma att överstiga 3 000 000 kronor.

Medelsförbrukningen för *inre rationalisering*, däri inbegripet bidrag till byggande av odlingsvägar i Norrland och Dalarna samt länsstyrelsernas kostnader för uppsikt å jordbruk, uppgick under budgetåret 1949/50 till omkring 13 400 000 kronor. Bortses från nämnda särskilda ändamål står för innevarande budgetår ett belopp av 12 700 000 kronor till förfogande för bidrag till inre rationalisering, under det att medelsbehovet kan uppskattas till omkring 15 000 000 kronor. För nästa budgetår synes medelsbehovet kunna uppskattas till 17 000 000 kronor, varav 2 500 000 kronor belöpa å täckdikning och avloppsförbättring, 7 000 000 kronor å betesförbättring, stenröjning, nyodling m. fl. jordförbättringsåtgärder samt 7 500 000 kronor å ekonomibyggnader, silo- och gödselvårds- samt övriga fasta anläggningar.

Behovet av bidrag till byggande av odlingsvägar i Norrland och Dalarna överstiger avsevärt det för innevarande budgetår anvisade beloppet, 250 000 kronor. I avvaktan på resultatet av pågående översyn av bestämmelserna om statsbidrag till olika vägföretag anser sig lantbruksstyrelsen dock icke för nästa budgetår böra föreslå höjd medelsanvisning.

Till kostnaderna för länsstyrelsernas syneförrättningar i samband med uppsikt å jordbruk föreslås samma belopp som under innevarande budgetår eller 50 000 kronor.

För bidrag till jordbrukets rationalisering under budgetåret 1951/52 skulle sålunda enligt lantbruksstyrelsens förslag behövas sammanlagt (3 000 000 + 17 000 000 + 250 000 + 50 000 =) 20 300 000 kronor. Lantbruksstyrelsen har emellertid beräknat, att en reservation å 6 300 000 kronor torde komma att föreligga å anslaget vid utgången av budgetåret 1950/51. Med hänsyn härtill har styrelsen ansett till fyllest, att ett belopp av (20 300 000 — 6 300 000 =) 14 000 000 kronor anvisas under anslaget för budgetåret 1951/52. Liksom för innevarande budgetår är fallet bör enligt lantbruksstyrelsen Kungl. Maj:t äga befogenhet att vidtaga den ändring i fördelningen av bidragsmedlen mellan yttre och inre rationalisering, vartill förhållandena kunna föranleda.

1950 års besparingsutredning har framhållit, att takten i arbetet på jordbrukets rationalisering på grund av det statsfinansiella läget tills vidare synes böra nedbringas. Utredningen har sålunda ifrågasatt, att ramen för beviljande av nya statsbidrag till rationaliseringen skall minskas med cirka 10 procent jämfört med budgetåret 1949/50. Bidragsramen skulle alltså enligt utredningens förslag fastställas till (13 900 000 — 1 400 000 =)

12 500 000 kronor per år. Om denna begränsning av bidragsgivningen omedelbart genomfördes, d. v. s. med verkan redan under innevarande budgetår, skulle de under förevarande anslag per den 1 juli 1950 tillgängliga medlen i stort sett förslå att täcka medelsbehovet under såväl innevarande som nästa budgetår. Utöver det för innevarande budgetår anvisade beloppet, 11 500 000 kronor, förelåg nämligen vid sistnämnda tidpunkt, enligt vad utredningen inhämtat, en reservation å anslaget av 13 000 000 kronor. Det disponibla beloppet uppgick alltså till omkring 24 500 000 kronor. Med hänsyn härtill torde förevarande anslag ej behöva uppföras å riksstaten för budgetåret 1951/52 med högre belopp än 1 000 000 kronor. Skulle nedbringandet med 10 procent anses icke böra äga rum utan rationaliseringsarbetet få under budgetåren 1950/51 och 1951/52 fortgå i samma takt som under budgetåret 1949/50, d. v. s. med utgifter på cirka 14 000 000 kronor om året, skulle likväl medelsanvisningen för budgetåret 1951/52 kunna begränsas till 4 000 000 kronor.

Hushållningssällskapens förbund har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1951 års riksdag förslag om att förmedlingen av statsunderstöd till betesförbättringar skall från och med budgetåret 1951/52 överflyttas från lantbruksnämnderna till hushållningssällskapen. Förbundet har inledningsvis erinrat om den betydande statsunderstödda undervisnings- och upplysningsverksamhet på området, som hushållningssällskapen bedriva. Fram till den 1 juli 1948 handhade sällskapen även förmedlingen av lån och bidrag för betesförbättring. I samband med omorganisationen av den statliga rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område överflyttades emellertid sistnämnda uppgift till lantbruksnämnderna. Åtgärder till betesförbättring hänfördes nämligen då till den inre rationaliseringen. Hushållningssällskapen skulle dock i fråga om såväl sagda åtgärder som andra inre rationaliseringsfrågor fortsätta sin undervisnings- och upplysningsverksamhet. I övrigt har Hushållningssällskapens förbund anfört bland annat följande.

Att åstadkomma någon skarp gränsdragning mellan inre rationalisering och driftsrationalisering torde icke vara möjligt. Beträffande betesförbättring kan sålunda med visst fog göras gällande, att den är nära besläktad med sådana jordförbättringsåtgärder som nyodling, täckdikning o. s. v. samt med hänsyn härtill bör hänföras till inre rationaliseringsåtgärder. Å andra sidan kan icke förbises, att betesfrågorna måste mera än andra jordförbättringsåtgärder lösas i samband med sådana driftsrationaliseringsfrågor som frågor rörande husdjursskötsel, växtodling, gödsling, sådd m. m. Dessutom kunna icke betesförbättringsåtgärderna såsom exempelvis stenröjning, jordkörning, dikning etc. betraktas som genomförda i och med att de förbättringsarbeten, till vilka staten lämnar lån och bidrag, äro slutförda och den för bete avsedda marken bringats i lämplig kultur. Utnyttjandet av en verkställd betesförbättring är nämligen, såsom redan antytts, beroende av vidtagandet av en hel mängd andra åtgärder. Kännedomen om dessa är dock som regel förhållandevis ringa bland dem, som komma i åtnjutande av statligt stöd till betesförbättringar. Det erfordras därför en omfattande och fortlöpande upplysnings- och rådgivningsverksamhet. Alla åtgärder, som hänga samman med beteskulturens höjande å de mindre bruk-

ningsdelarna, böra därför samlas på en hand och handhas av ett organ. Den nuvarande ordningen kan sålunda icke anses tillfredsställande. Det har också från olika håll påpekats, att under de två år, som förflutit sedan den nuvarande organisationen genomfördes, har utvecklingen på beteskulturens område inom det mindre jordbruket mattats av. Enligt vad Hushållningssällskapens förbund under hand erfarit har spörsmålet även uppmärksamrats av och liknande tankegångar framförts inom den pågående småbruksutredningen. Enligt förbundets mening leder sålunda ett övervägande av frågan om betesförbättringens hänförande till gruppen inre rationaliseringsåtgärder eller driftsrationaliseringsåtgärder till den bestämda uppfattningen, att starka skäl tala för den senare gruppen. Även 1942 års jordbrukskommitté var av denna uppfattning.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom varit att vänta har medelsåtgången under ifrågavarande anslag stigit successivt allteftersom lantbruksnämnderna kommit i gång med sin verksamhet. I fråga om åtgärder för inre rationalisering har man sålunda redan för budgetåret 1949/50 nått upp till den anslagsram, 13 000 000 kronor, som i första hand fastställts för dylika åtgärder, och lantbruksstyrelsen har för innevarande budgetår uppskattat medelsbehovet för sådana åtgärder till 17 000 000 kronor. Vad angår åtgärderna för yttre rationalisering har däremot medelsåtgången under budgetåret 1949/50 endast uppgått till en ringa del av vad som från början beräknats och torde enligt vad jag inhämtat av lantbruksstyrelsen, även om en stegring är att förvänta, för innevarande budgetår icke komma att överstiga cirka 2 000 000 kronor.

För nästa budgetår har lantbruksstyrelsen räknat med en total anslagsram av 20 300 000 kronor, därav 3 000 000 kronor för yttre rationalisering samt 17 300 000 kronor för inre rationalisering. Av sistnämnda belopp avses 300 000 kronor till byggande av odlingsvägar i Norrland och Dalarna m. m. Detta förslag innebär i förhållande till vad som från början fastställts för innevarande budgetår en minskning med 3 000 000 kronor för den yttre men en ökning med 4 000 000 kronor för den inre rationaliseringen. I besparingsutredningens promemoria har åter föreslagits i första hand att anslagsramen för nästa budgetår skall sänkas till en nivå, motsvarande 90 procent av medelsåtgången under budgetåret 1949/50 och i andra hand att anslagsramen skall hållas på samma nivå som den faktiska verksamheten under sistnämnda budgetår.

Det är för närvarande nödvändigt att begränsa investeringarna på praktiskt taget alla områden. Med hänsyn härtill torde det vara ofrånkomligt att jämväl rationaliseringsarbetet får ske i ett något långsammare tempo än som i och för sig varit önskvärt. Man bör visserligen enligt min åsikt här ej gå fullt så långt som besparingsutredningen föreslagit. Det synes dock ej kunna undvikas, att nu ifrågavarande bidragsverksamhet för nästa budgetår hålles på en lägre nivå än lantbruksstyrelsen föreslagit. Jag torde här få erinra om att enligt beslut, som Kungl. Maj:t den 22 december 1950 meddelat, bidragsgivningen under ifrågavarande anslag för innevarande budgetår ej må överstiga 16 500 000 kronor, därav 14 500 000 kronor för

inre och 2 000 000 kronor för yttre rationaliseringsåtgärder. I stort sett samma bidragsram bör enligt mitt förmenande gälla även för nästa budgetår. För att ge ett visst utrymme för en intensifiering av arbetet med den yttre rationaliseringen torde dock bidragsramen för denna del av verksamheten böra höjas något. Jag föreslår sålunda att anslagsramen för nästa budgetår skall bestämmas till 17 000 000 kronor. Därav böra i första hand 2 500 000 kronor avses för bidrag till yttre och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. I likhet med vad som hittills gällt bör Kungl. Maj:t äga rätt att jämka den föreslagna fördelningen av anslaget, om förhållandena föranleda därtill. Likaså torde även ur nästa budgetårs anslag av de medel, som avsetts för verksamheten för inre rationalisering, få disponeras intill 50 000 kronor till kostnaderna för sådana syneförrättningar, som omförmälas i 7 § lagen den 30 juni 1947 om uppsikt å jordbruk, ävensom användas högst 250 000 kronor för utbetalande av statsbidrag till byggande av odlingsvägar i Norrland och Dalarna. Jag vill här anmärka att jag i mitt förslag till bidragsramen för nästa budgetår tagit hänsyn till att den omläggning av det statliga stödet åt torrläggningssyfteverksamheten, som jag berört vid behandlingen av lantbruksstyrelsens avlöningsanslag, kommer att medföra en viss överflyttning av medelsanspråk från avdikningsanslaget till nu ifrågavarande anslag.

I detta sammanhang torde jag även få upptaga det förslag, som Hushållningssällskapens förbund framfört om att förmedlingen av lån och bidrag till åtgärder för betesförbättring skulle överflyttas från lantbruksnämnderna till hushållningssällskapen. Denna fråga behandlades av riksdagen åren 1947 och 1948 i samband med ställningstagande till riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitik och organisationen av rationaliseringsverksamheten. Riksdagen intog då den ståndpunkten att åtgärder för betesförbättring borde hänföras till den inre rationaliseringen och att låne- och bidragsärenden rörande betesförbättring följaktligen borde omhändervas av lantbruksnämnderna. Förbundet har enligt min mening ej åberopat några nya skäl av beskaffenhet att föranleda ett frångående av detta beslut. Det förtjänar för övrigt påpekas att vad förbundet anför om att åtgärder för betesförbättring ha ett nära samband med sällskapens upplysningsverksamhet kan anföras även beträffande ett flertal andra åtgärder för inre rationalisering. Jag kan sålunda ej förorda bifall till förbundets framställning.

Med hänsyn till den nedsättning av bidragsramen för innevarande budgetår, som Kungl. Maj:t beslutat den 22 december 1950, torde en reservation å omkring 7 500 000 kronor kunna väntas föreligga å ifrågavarande anslag vid detta budgetårs slut. Bestämmas bidragsramen för nästa budgetår i enlighet med vad jag nyss förordat till 17 000 000 kronor, skulle medelsbehovet för budgetåret 1951/52 således bli 9 500 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag även få upptaga spörsmålet om vissa jämkningar i nu gällande lantbruksnämnds- och lantbruksingenjörstaxor. Frågan om grunderna för dessa taxor behandlades senast i propositionen nr 149/1948 angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbru-

kets område. Det förslag till lantbruksnämndstaxa, som där framlades, anslöt sig i viss mån till då gällande provisoriska lantmäteritaxa. Med hänsyn bland annat till att förslag till ny lantmäteritaxa var avsett att föreläggas ett kommande års riksdag uttalades i propositionen att även de grunder, som kunde komma att bestämmas för ersättning för lantbruksnämndernas medverkan till projekteringsarbete, närmast borde anses såsom ett provisorium. Vad sålunda anförts lämnades utan erinran av riksdagen.

Den lantmäteritaxa, som nu gäller i enlighet med beslut av 1950 års riksdag, innebär en viss höjning i förhållande till den provisoriska taxan. I överensstämmelse härmed anser jag att även lantbruksnämndstaxan och lantbruksingenjörstaxan nu böra jämkas uppåt i den utsträckning, som kan anses skälig med hänsyn till de ökade kostnaderna för verksamheten.

Då frågan om grunderna för sistnämnda båda taxor tidigare underställts riksdagen, torde riksdagens godkännande av en dylik jämkning böra inhämtas. I samband därmed torde även möjligheten att sammanslå de båda taxorna få prövas.»

I ett den 9 mars 1951 avgivet yttrande över motionerna I: 64 och II: 86 samt I: 101 och II: 142 har *lantbruksstyrelsen* avstyrkt bifall till motionerna samt därvid anført i huvudsak följande.

Under lantbruksnämndernas första verksamhetsår inträdde ovedersägligen en viss avmattning av rationaliseringsverksamheten, vilket väsentligen torde förklaras av att nämnderna då hade åtskilliga organisatoriska svårigheter att övervinna. Verksamheten har emellertid därefter kunnat intensifieras och vad särskilt angår betesförbättringen så har denna under år 1950 fått en vidgad omfattning även jämfört med förhållandena före lantbruksnämndernas tillkomst. Detsamma gäller i stort sett också annan verksamhet till jordbrukets inre rationalisering.

Det är måhända ännu för tidigt att bedöma om den nya lantbruksorganisationen skall motsvara de förväntningar som ställts på den. I avvaktan på ytterligare erfarenheter — ej minst i fråga om möjligheterna för nämnderna att nå resultat genom att intensifiera samarbetet med andra lokala organ — synes någon ändring i grunderna för densamma icke böra göras. Förr eller senare torde emellertid en översyn av organisationen bli erforderlig och i sådant sammanhang böra naturligen även sådana frågor som de av motionärerna väckta uppmärksammas. Den av motionärerna föreslagna överflyttningen av vissa verksamhetsgrenar från lantbruksnämnderna till hushållningssällskapen bör således enligt styrelsens mening icke ifrågakomma utan en sådan översyn.

Angående frågan om lantbruksnämndernas inordnande i länsstyrelserna vill styrelsen endast erinra om, att lantbruksnämnderna enligt 1948 års länsstyrelseutredning böra bestå som självständiga organ. Utredningen föreslår endast vissa mindre organisatoriska förändringar, som syfta till att skapa garantier för samordning. I utlåtande den 20 oktober 1950 har lantbruksstyrelsen i stort sett lämnat utredningens förslag utan erinran och därvid kraftigt understrukit de även av utredningen framhållna omständigheter, som äro förknippade med lantbruksnämndernas ställning och uppgifter som jordbrukets egna organ och som sammanhänger med att verksamheten avser planering för en av enskilda medborgare bedriven näring. Samma inställning har i yttranden över utredningens betänkande intagits

av lantbruksnämnderna. Styrelsen vill i detta sammanhang tillägga, att detta styrelsens ståndpunktstagande gäller även för det fall att, såsom motionärerna föreslagit, en del av lantbruksnämndernas nuvarande uppgifter rörande inre rationalisering skulle överflyttas till andra organ.

Hushållningssällskapens förbund har i ett den 19 mars 1951 dagtecknat utlåtande anfört i huvudsak följande.

Erfarenheterna under de gångna åren styrka uppfattningen, att betesförbättringsåtgärderna i särskilt hög grad sammanhånga med driftsrationaliseringen och att hithörande spörsmål hänga intimt samman med jordbruksdriften i övrigt. Med hänsyn härtill synes det mest ändamålsenligt att berörda åtgärder handhas av hushållningssällskapen. Vad speciellt sambandet med upplysningsverksamheten beträffar förbiser förbundet ej heller att andra åtgärder för inre rationalisering kräva upplysning från hushållningssällskapens sida. Detta och andra skäl skulle inte utan fog kunna anföras för ett återförande till sällskapen av samtliga statliga åtgärder till främjande av den inre rationaliseringen. Att förbundet det oaktat inskränkt sin hemställan att gälla allenast betesförbättringar sammanhänger främst därmed, att resultaten av åtgärder på detta område så påtagligt äro beroende av en samtidig undervisnings- och upplysningsverksamhet. Ytterligare må påpekas, att valet av mark för kulturbete ofta kommer att stå mellan åkerjord och annan mark. Vilket område å fastigheten, som bör väljas, blir mångenstädes sålunda mer en ren driftsrationaliseringsfråga än ett spörsmål, hänförligt till inre rationalisering. Med hänsyn härtill får förbundsstyrelsen tillstyrka bifall till förslaget om överflyttande till hushållningssällskapen av statliga åtgärder rörande betesförbättringar.

Vad härefter angår det organisatoriskt mera omfattande förslaget i motionerna I: 101 och II: 142 om fördelningen av lantbruksnämndernas nuvarande uppgifter mellan länsstyrelser och hushållningssällskap, vilket skulle innebära, att nämnderna upphörde som självständiga organ, må erinras om att förbundet i yttrande över 1948 års länsstyrelseutrednings betänkande anslutit sig till utredningsmajoritetens förslag om ett bibehållande i princip av lantbruksnämnderna vid deras nuvarande organisation. Framhållas må emellertid, att den rådande uppdelningen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område mellan hushållningssällskap och lantbruksnämnder icke är i alla avseenden ändamålsenlig ur jordbruksutövarnas synpunkt. De hittillsvarande erfarenheterna synas också ha bestyrkt de erinringar, som i yttranden över 1942 års jordbrukskommittés betänkande på sin tid framfördes av ett flertal institutioner och organisationer på jordbrukets område. Det torde därför föreligga anledning att snart nog ånyo taga ställning till frågan om det lokala handhavandet av statliga åtgärder i allmänhet på den inre rationaliseringens område — sålunda icke allenast till de för dagen särskilt aktuella betesförbättringsspörsmålen.

Utskottet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har riksdagen till ifrågakvarande bidragsverksamhet för budgetåren 1948/49—1950/51 anvisat sammanlagt 45 500 000 kronor. Intill den 1 juli 1950 hade bidrag från anslaget beviljats med i runt tal 21 500 000 kronor. Till följd härav förefanns vid ingången av nu löpande budgetår ett disponibelt belopp av omkring 24 000 000 kronor. Kungl. Maj:t har sedermera förordnat, att bidragsgivningen för detta budgetår icke må överstiga 16 500 000 kronor. Med utgångspunkt från angivna förhållanden har departementschefen beräknat,

att en reservation av cirka 7 500 000 kronor kommer att föreligga vid budgetårets slut. Departementschefen har i fråga om nästa budgetår föreslagit, att bidragsramen skall bestämmas till 17 000 000 kronor. Med hänsyn härtill äskas i förevarande sammanhang ett anslag av 9 500 000 kronor.

I motionerna I: 160 och II: 217 respektive I: 100 och II: 143 yrkas, att ifrågavarande anslag skall uppföras med allenast 1 000 000 kronor respektive 7 500 000 kronor. Däremot hemställes i motionen II: 382, att anslaget skall höjas till 13 000 000 kronor samt att bidragsramen i samband därmed skall utökas till 20 300 000 kronor.

Enligt utskottets mening skulle medelsanvisningar av den jämförelsevis ringa omfattning, som förordats i förstnämnda fyra motioner, innebära att ett stort antal nödvändiga rationaliseringsåtgärder icke kunna komma till stånd inom rimlig tid. Utskottet avstyrker därför bifall till yrkandena i fråga. I likhet med departementschefen anser utskottet å andra sidan, att rationaliseringsverksamheten med hänsyn till den ekonomiska situationen måste bedrivas i ett något långsammare tempo än som i och för sig varit önskvärt. Utskottet kan till följd härav icke heller biträda yrkandet i motionen II: 382.

Då utskottet funnit Kungl. Maj:ts framställning innebära en med hänsyn till medelsbehovet lämplig avvägning, tillstyrker utskottet alltså, att 9 500 000 kronor skola anvisas å anslaget. Härigenom kan ett belopp av 17 000 000 kronor beräknas stå till förfogande för nästa budgetår. Av detta belopp böra i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag 2 500 000 kronor avses för bidrag till yttre rationalisering och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. Liksom för närvarande bör Kungl. Maj:t äga rätt att jämka denna fördelning om förhållandena skulle föranleda därtill.

Vad härefter angår den i motionerna I: 101 och II: 142 samt I: 64 och II: 86 framförda uppfattningen, att förmedlingen av statsunderstöd till betesförbättring bör överflyttas från lantbruksnämnderna till hushållningssällskapen vill utskottet — i likhet med departementschefen — erinra om att denna fråga åren 1947 och 1948 var föremål för riksdagens prövning. Riksdagen fann därvid, att betesförbättringsverksamheten borde tillhöra jordbrukets inre rationalisering och att de statliga stödåtgärderna på detta område därför skulle handhavas av lantbruksnämnderna.

Med hänsyn till den relativt korta tid som förflutit efter tillkomsten av den nuvarande lantbruksorganisationen anser utskottet det icke möjligt att få till stånd en allsidig bedömning av frågan, huruvida förändringar i organisationens uppbyggnad och arbetsuppgifter kunna vara erforderliga. I avbidan på ytterligare erfarenheter rörande lantbruksnämndernas verksamhet synes därför en så omfattande åtgärd som motionärerna förordat icke böra vidtagas. Utskottet avstyrker således bifall till motionärernas yrkanden i detta avseende.

Under hänvisning till utskottets nu angivna ståndpunkt finner utskottet sig icke heller kunna biträda det i motionerna I: 101 och II: 142 framställda yrkandet om utredning rörande överförande av lantbruksnämndernas arbetsuppgifter till länsstyrelser och hushållningssällskap.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag om jämkning av lantbruksnämndstaxan och lantbruksingenjörstaxan. Ej heller i övrigt för-
anleder Kungl. Maj:ts framställning någon erinran från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 100 och II: 143, I: 160 och II: 217 samt II: 382 till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 9 500 000 kronor;

b) godkänna att lantbruksnämndstaxan och lantbruksingenjörstaxan må jämkas i överensstämmelse med de grunder som angivits i propositionen;

II. att motionerna I: 64 och II: 86 samt I: 101 och II: 142 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

7:o) Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti.

För innevarande budgetår kan statlig kreditgaranti beviljas för lån avseende jordbrukets yttre rationalisering intill ett belopp av 20 000 000 kronor, för lån till jordbrukets inre rationalisering intill samma belopp samt för jordbruksegnahemslån intill ett belopp av likaledes 20 000 000 kronor. Kungl. Maj:t äger rätt att, om förhållandena giva anledning därtill, medgiva jämkning i denna fördelning. Lånegaranti må vidare beviljas för driftslån intill ett belopp av 8 000 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 28 augusti 1950 föreslagit, att anslaget i avvaktan på vidgad erfarenhet i fråga om medelsåtgången skall upptagas med oförändrat belopp. Styrelsen har vidare hemställt att statlig kreditgaranti under budgetåret 1951/52 skall få beviljas för dels lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor samt jordbruksegnahemslån intill ett belopp av 25 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena giva anledning därtill, medgiva jämkning i denna fördelning, dels ock driftslån intill ett belopp av 8 000 000 kronor.

Departementschefen har anförut.

»Vad först angår frågan om beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslag har jag icke något att invända mot lantbruksstyrelsens förslag. Anslaget synes sålunda i avvaktan på ytterligare erfarenhet i fråga om medelsåtgången böra uppföras med ett oförändrat belopp av 50 000 kronor.

Även i fråga om kreditgarantiens omfattning för nästa budgetår anser jag lantbruksstyrelsens förslag kunna godtagas. I likhet med vad som för närvarande gäller bör Kungl. Maj:t äga befogenhet att, om förhållandena giva anledning därtill, medgiva jämkning i fördelningen av maximibeloppen beträffande lån för yttre och inre rationalisering samt beträffande jordbruksegnahemslån.

I detta sammanhang torde jag även få upptaga frågan om viss utvidgning av systemet med lånegaranti, såvitt gäller jordbruksegnahemsverksamheten. Jag vill erinra om att enligt nu gällande bestämmelser en mindre bemedlad eller obemedlad person, som vill börja verksamhet som egen jordbrukare, kan erhålla lånegaranti för bland annat det belopp, som behövs för att tillgodose hans behov av driftskredit (driftslån). Denna lånegaranti får endast avse det belopp, som prövas oundgängligen erforderligt för anskaffande av nödiga jordbruksinventarier, utsäde, gödselmedel, foder och dylikt samt för bestridande av andra nödvändiga utgifter för igångsättande av driften å fastigheten. För annan sökande än sambruksförening eller sammanslutning för drivande av andelsladugård får lånegarantien vidare ej avse högre belopp än 10 000 kronor. Beträffande personer, vilka skola börja såsom egna jordbrukare genom att arrendera jordbruk, synes det önskvärt att lånegarantien utöver de ändamål, som nu angivits, i vissa fall även skall kunna avse erläggandet av arrendesumman. En sådan utvidgning bör dock komma i fråga endast då så finnes påkallat på grund av särskilda omständigheter. Garantien torde i regel böra begränsas till belopp, motsvarande ett års arrende, men möjlighet bör finnas att i undantagsfall gå längre. Denna garantisumma torde icke böra inräknas i det nyss angivna maximibeloppet för lånegarantien.

Den nu föreslagna utvidgningen av systemet med lånegaranti bör gälla såväl enskilda jordbrukare som sambruksföreningar och sammanslutningar för drivande av andelsladugård.

Vid bifall till vad nu föreslagits torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsbestämmelser. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot torde dessa få tillämpas redan under innevarande budgetår.

Jag torde slutligen få till behandling upptaga en fråga om räntan å vissa lån från den förutvarande egnahemslånefonden m. m. 1950 års riksdag (IX ht 1950, p. 129, s. 200) medgav dels att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1950 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, finge för åren 1949 och 1950 nedsättas till 3,6 procent, dels ock att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts eller komme att försäljas från kronoegendom, räntan finge, i den mån köpeskillingen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gällde för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under åren 1949 och 1950 utgå efter 3,6 procent. Motsvarande medgivande torde nu böra inhämtas av riksdagen även beträffande åren 1951 och 1952. Därest riksdagen bifaller detta förslag, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de författningsbestämmelser, som därvid bli erforderliga.»

Med anledning av motionerna I: 104 och II: 140 har *lantbruksstyrelsen* i utlåtande den 28 februari 1951 — under hänvisning till 19 § 1 mom. andra

stycket kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366) angående den statliga jordbruksegnahemsverksamheten — anfört i huvudsak följande.

Avsikten med driftslånen är att underlätta för lantarbetare, lantbrukarsöner och med dem jämställda att bli egna jordbruksföretagare. I anslutning härtill är stadgat, att endast den, som icke tidigare bedrivit verksamhet som självständig jordbrukare, må beviljas lånegaranti för driftslån. Om särskilda förhållanden därtill föranleda, kan emellertid enligt samma stadgande även den, som förut varit jordbrukare, erhålla lånegaranti för driftslån. Huruvida sådana förhållanden föreligga, att undantag från regeln bör ifrågakomma, ha lantbruksnämnderna att pröva. Sökanden har besvärsrätt hos lantbruksstyrelsen.

Enligt lantbruksstyrelsens mening är en ändring i motionernas syfte varken behövlig eller ändamålsenlig. Den skulle närmast få till följd att möjlighet öppnas för alla de jordbrukare, som flytta från ett jordbruk till ett annat, att erhålla driftslån. Det torde ej kunna anses som ett samhällsintrasse att underlätta dylik flyttning, som i många fall länder till skada både för jordbruket och den enskilde. För de minst skötsamma jordbrukarna skulle driftslånen kunna användas för att ge en möjlighet till en mera ordnad kredit genom flyttning till ett nytt jordbruk.

Då enligt nuvarande bestämmelser de behjärtansvärda fallen icke äro utslutna från förmånen att erhålla driftslån, synes anledning saknas att genomföra ändring i enlighet med vad i motionerna föreslagits.

Lantbruksstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat yttranden från lantbruksnämnderna i Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands, Södermanlands och Gävleborgs län. Förstnämnda tre lantbruksnämnder avstyrka bifall till motionerna, medan de övriga förordade vissa begränsade ändringar av ifrågavarande bestämmelse.

Hushållningssällskapens förbund har i ett den 23 februari 1951 avgivet utlåtande över motionerna anfört följande.

Många skäl tala för att möjligheter synas böra förefinnas att, därest förutsättningarna i övrigt äro uppfyllda, kunna bevilja garanti för driftslån åt sådana personer, som en gång varit jordbrukare och därefter övergått till annan näringsgren men som sedermera ha för avsikt att på nytt etablera sig som jordbrukare. Som anförts i motionerna kan det även förekomma fall, där det kan vara befogat med dylikt stöd från det allmännas sida åt en jordbrukare, som för att skaffa full sysselsättning åt sin familj ämnar anskaffa en större brukningsdel än den dittills innehavda. Framhållas må dock, att ifrågavarande lånegaranti icke bör komma samma person till del mer än en gång.

I anslutning till den nu föreslagna kungörelseändringen kan det emellertid ifrågasättas, huruvida icke nu gällande bestämmelser redan ha sådan lydelse, som möjliggör beviljande av lånegaranti för berörda ändamål. Då emellertid tveksamhet synes råda, torde ett förtydligande i någon form böra ske.

Utskottet. Såsom lantbruksstyrelsen i sitt utlåtande erinrat kan enligt gällande bestämmelser även den som tidigare varit jordbrukare erhålla lånegaranti för driftslån, därest särskilda förhållanden föranleda därtill. På grund härav och då utskottet delar den av lantbruksstyrelsen uttalade uppfattningen i frågan, anser utskottet att den i motionerna I: 104 och II: 140 förordade författningsändringen icke bör vidtagas.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit under ifrågavarande anslagspunkt föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) till *Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor;

b) medgiva, att under budgetåret 1951/52 statlig kreditgaranti må beviljas för *dels* lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor samt jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 25 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* driftslån intill ett belopp av 8 000 000 kronor;

c) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringskyldighet inträtt, må för åren 1951 och 1952 nedsättas till 3,6 procent;

d) medgiva, att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan må, i den mån köpeskillingen förräntas enligt enahanda grunder som gällt eller gälla för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under åren 1951 och 1952 utgå efter 3,6 procent;

II. att de likalydande motionerna I: 104 och II: 140 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 maj 1951.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Svedberg, Carl Sundberg*, Näslund, Jon Jonsson, Hjalmar Nilsson, Ernst Hjalmar Nilsson*, Lars Andersson och Mossberger; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina, Anthy, Andersson i Hyssna, Hægglom, Jonsson i Järvsand, Ahlsten, Svensson i Vä* och Mårtensson i Smedstorp;

dock att vid behandlingen av punkterna 1 och 2 herr Utbult* deltagit i stället för herr Mårtensson i Smedstorp;
 punkten 6 herr Boman i Stafsund* deltagit i stället för herr Svensson i Vä; samt
 punkten 7 herr Snygg* deltagit i stället för herr Ernst Hjalmar Nilsson.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer.

1. Vid punkten 1:o) av herrar *Carl Sundberg, Hjalmar Nilsson, Antby, Hæggbloom, Ahlsten* och *Svensson* i Vä, vilka ansett att utskottet bort biträda yrkandet i motionerna I: 159 och II: 309 samt att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha denna lydelse:

»Enligt utskottets mening ha goda skäl anförts till stöd för det i motionerna I: 159 och II: 309 framlagda förslaget om förbättrad befordringsgång för de tekniska biträdena inom lantbruksorganisationen. Ett uppskov med genomförande av förslaget kan befaras medföra att nuvarande befattningshavare söka sig till annan anställning, varigenom svårigheter komma att uppstå för lantbruksingenjörernas arbete. Utskottet finner därför skäl förorda att följande befordringsgång skall gälla för de tekniska biträdena vid lantbruksingenjörskontoren, nämligen Cf 13 under 1 år och Ce 15 under 1 år, varefter befordran till Ce 17 äger rum.

I motionerna — — — (lika med utskottet) — — — pensioneringsperiodens utgång.

Med hänsyn — — — (lika med utskottet) — — — och II: 49.

Utskottet har i övrigt icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts framställning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 159 och II: 309 ävensom med avslag å motionerna I: 233 och II: 49, sistnämnda två motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t — — — (lika med utskottet) — — — i propositionen;

b) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 924 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	170 000
3. Ersättningar till sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	50 000

4. Ersättningar till täckdiknings- och cementeringsförmän, <i>förslagsvis</i>	100 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	2 366 900
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	620 700

Summa kronor 6 231 600;

c) till *Lantbruksnämnderna*: *Avlöningar* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 6 231 600 kronor;

II. att motionerna — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd.»

2. Vid punkten 5:0)

a) av herrar *Carl Sundberg*, *Hjalmar Nilsson* och *Hæggblom*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 99 och II: 137 samt att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts — — — (lika med utskottet) — — — ifrågasvarande ändamål.

Utskottet anser i enlighet med vad som anförts i motionerna I: 99 och II: 137, att anslaget i besparingssyfte utan olägenheter kan indragas för budgetåret 1951/52. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 99 och II: 137, avslå Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 226 och II: 302.»

b) av herrar *Antby* och *Mårtensson* i Smedstorp, vilka ansett att utskottet bort biträda yrkandet i motionerna I: 226 och II: 302 samt att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag innebär en medelsanvisning, som understiger det för innevarande budgetår anvisade beloppet. I motionerna I: 226 och II: 302 har emellertid påyrkats en ytterligare nedsättning av anslaget, medan i motionerna I: 99 och II: 137 hemställts, att intet belopp skall anvisas till ifrågasvarande ändamål.

Enligt utskottets mening torde anslaget i besparingssyfte kunna nedsättas till det i motionerna I: 226 och II: 302 förordade beloppet. Med hänsyn till den betydelse förevarande planeringsverksamhet äger för rationaliseringen på jordbrukets område anser utskottet emellertid, att anslaget icke bör helt indragas.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 226 och II: 302 ävensom med avslag å motionerna I: 99 och II: 137, till *Lantbruksnämnderna*: *Kostnader för planeringskommittéer* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.»

3. Vid punkten 6:o)

a) vid *mom. I* av herrar *Carl Sundberg, Hjalmar Nilsson* och *Hæggbloom*, vilka ansett att utskottet bort biträda yrkandet i motionerna I: 100 och II: 143 samt att därför utskottets yttrande och hemställan i förevarande del bort ha denna lydelse:

»Såsom framgår — — — (lika med utskottet) — — — 9 500 000 kronor.

I motionerna — — — (lika med utskottet) — — — 20 300 000 kronor.

Enligt utskottets mening tala starka skäl för att i överensstämmelse med det ena av besparingsutredningens alternativ medelsanvisningen till rationaliseringsåtgärder begränsas till samma bidragsram om 14 000 000 kronor som förekom under budgetåret 1949/50. Kungl. Maj:t har genom sitt beslut den 22 december 1950 avvisat besparingsutredningens förslag för innevarande budgetår, varför reservationen till nästa budgetår blir mindre än utredningen beräknat. Genom detta tillvägagångssätt har regeringen berövat riksdagen möjlighet att helt fullfölja besparingsutredningens förslag.

I enlighet med yrkandet i motionerna I: 100 och II: 143 vill utskottet förordna, att bidragsramen för nuvarande rationaliseringsändamål skall bestämmas till 14 000 000 kronor. Härtill bör läggas 1 000 000 kronor på grund av föreslagen överflyttning av vissa bidragsärenden från avdiktningens anslaget. Då reservationen vid detta budgetårs utgång beräknas till 7 500 000 kronor, erfordras för nästa budgetår ett anslag av 7 500 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 100 och II: 143 ävensom med avslag å motionerna I: 160 och II: 217 samt II: 382 till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kronor;

b) godkänna att — — — (lika med utskottet) — — — i propositionen;»

b) vid *mom. II* av herr *Hæggbloom*.

c) av herr *Antby*, som ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 100 och II: 143 samt att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha denna lydelse:

»Såsom framgår — — — (lika med utskottet) — — — 9 500 000 kronor.

I motionerna — — — (lika med utskottet) — — — 20 300 000 kronor.

Enligt utskottets mening bör rationaliseringsverksamheten under nästa budgetår bedrivas i hela den utsträckning, som Kungl. Maj:t förordnat. Med hänsyn till storleken av reservationerna synes emellertid enligt utskottets mening bidragsbehovet kunna täckas även med en mindre medelsanvisning än som föreslagits i propositionen. Utskottet vill därför förordna, att ett belopp av 7 500 000 kronor skall anvisas för nästa budgetår. Därest de me-

del, som sålunda komma att stå till förfogande, icke skulle förslå till att täcka bidragsbehovet, bör Kungl. Maj:t äga rätt bemyndiga lantbruksstyrelsen att även därutöver bevilja bidrag inom den i propositionen föreslagna bidragsramen. Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, att inom denna ram 2 500 000 kronor skola avses till yttre rationalisering samt återstoden till inre rationalisering. Liksom för närvarande bör Kungl. Maj:t få jämka nämnda fördelning om förhållandena skulle föranleda därtill.

Vad härefter — — — (lika med utskottet) — — — av lantbruksnämnderna.

Med hänsyn — — — (lika med utskottet) — — — detta avseende.

Under hänvisning — — — (lika med utskottet) — — — och hushållningssällskap.

Kungl. Maj:ts framställning föranleder i övrigt icke någon erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 100 och II: 143 ävensom med avslag å motionerna I: 160 och II: 217 samt II: 382 till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kronor;

b) godkänna att — — — (lika med utskottet) — — — i propositionen;

II. att motionerna — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd.»

d) av herr *Ahlsten*.